

Andrzej F. Felisek

Główne problemy edukacyjne współczesnej Litwy

Studia Pedagogiczne. Problemy Społeczne, Edukacyjne i Artystyczne 15,
225-233

2005

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Andrzej Felisek

GŁÓWNE PROBLEMY EDUKACYJNE WSPÓŁCZESNEJ LITWY

Republika Litewska – nasz północno-wschodni sąsiad odzyskał niepodległość kilkanaście lat temu – 11 marca 1990 r. Mimo że jest to kraj szczególnie bliski sercu każdego Polaka, chociażby przez słowa „Litwo, Ojczyzno moja”, to jednak stanowi zagadkę dla większości rodaków. Jak pisze Piotr Łossowski – autor książki *Litwa* – znajomość naszych sąsiadów jest w Polsce wciąż powierzchowna, nie pozbawiona stereotypów i uprzedzeń, które zakorzeniły się w naszej świadomości¹.

Współczesne terytorium państwa zajmuje obszar 65 303 km² i dzieli się historycznie oraz geograficznie na dwie krainy graniczące ze sobą na rzece Niewiaży (Nevežis): Żmudź i Aukštotę. Litwa liczy 3,48 mln mieszkańców, a stolica Vilnius niewiele ponad 580 tys. Prawie 70% obywateli mieszka w miastach. Od roku 1991 obserwowany jest wyraźny niż demograficzny, prognozy nie przewidują poprawy w najbliższym czasie. Średnia gęstość zaludnienia wynosi 55,2 osób na 1 km², czyli bardzo mało jak na kraj europejski. Rzadziej zaludnione w Europie są tylko: Finlandia, Norwegia, Szwecja oraz Irlandia².

Litwa to kraj niejednorodny pod względem narodowościowym. Litwini stanowią 81,8% ogółu mieszkańców. Najliczniejsze mniejszości narodowe to Rosjanie (ok. 8,1%) i Polacy (6,9%). Spośród mniej licznych (3,2%) wymienić można: Białorusinów, Ukraińców, Łotyszy, Romów, Niemców i Żydów. Liczba Żydów litewskich znacznie zmniejszyła się w stosunku do okresu przedwojennego. Większość została wymordowana w czasie II wojny światowej. Dotknęły ich także represje stalinowskie, w wyniku których wielu z nich zginęło, a wielu wyjechało na Zachód.

¹ P. Łossowski, *Litwa*, Warszawa 2001, s. 9.

² *Popularna Encyklopedia Powszechna*, t. 7, Warszawa 2002, s. 49.

Przed 1939 r. tworzyli niemal 10,5% ludności Litwy, obecnie jest ich tylko około 0,3%³.

Liczba ludności pochodzenia polskiego na Litwie znacznie się zmniejszyła po II wojnie światowej, gdy doszło do tzw. repatriacji, które przeprowadzono w dwóch etapach. W trakcie pierwszej (1945–1947) z Litwy wyjechało prawie 200 tys. Polaków (połowę z nich stanowili mieszkańcy Wilna). W pierwszej kolejności wyjechała prawie cała inteligencja w obawie przed zesłaniem w głąb ZSRR. W ramach drugiej repatriacji (1956–1959) wyjechało z Litwy ok. 50 tys. Polaków⁴.

Obecnie największe skupiska mniejszości polskiej znajdują się w południowo-wschodniej Litwie, na znacznym obszarze Wileńszczyzny. Polacy stanowią bezwzględną większość w rejonie sołecznickim – ponad 80% mieszkańców i w rejonie wileńskim (oprócz Wilna) – ponad 60%. Duży odsetek zamieszkuje rejon święciański (ok. 30%) i trocki (ok. 25%). W samym Wilnie ludność pochodzenia polskiego to ok. 1/5 mieszkańców. Odsetek Polaków na Litwie stale się zmniejsza, ponieważ przyczynia się do tego przede wszystkim niski przyrost naturalny oraz asymilacja⁵.

Dominującą religią na Litwie – mimo trwającej pół wieku ateizacji – pozostał katolicyzm, który wyznaje ok. 80% wierzących (głównie Litwini i Polacy). Kolejna, co do wielkości, grupa obejmuje staroobrzędowców i wyznawców prawosławia. Wśród protestantów przeważają luteranie i kalwini. Ponadto na Litwie mieszkają wyznawcy judaizmu. Po odzyskaniu niepodległości pod koniec lat 80. życie religijne na Litwie wyraźnie uaktywniło się – Kościół katolicki zyskał lepsze warunki do katechizacji, a inne związki wyznaniowe ożywiły działalność misyjną.

Przez powojenne dziesięciolecie cała gospodarka litewska była powiązana, wręcz podporządkowana gospodarce ZSRR. Jeszcze w 1991 r. eksport kierował się głównie, bo aż w 85% do Wspólnoty Niepodległych Państw. Z Rosji sprowadzano surowce, a przede wszystkim niezbędne paliwa. Po odzyskaniu niepodległości, mimo trudności i przeszkód przeprowadzona była głęboka restrukturyzacja całej ekonomiki Litwy, nastąpiło przejście do gospodarki rynkowej. W sposób skuteczny zrealizowano prywatyzację. Widoczny stał się rozwój prywatnego handlu oraz usług. Nowym zjawiskiem było powstanie zagranicznych przedstawicielstw handlowych oraz korporacji. Uwolnienie gospodarki od odgórnego zarządzania dało pierwsze wyniki, postęp w życiu gospodarczym i społecznym Litwy. Obecnie podstawową gałęzią jest przemysł spożywczy. Był bardzo dobrze rozwinięty już w latach 20. i 30. XX w., gdyż gospodarka litewska bazowała na rolnictwie. Obecnie na Litwie produkuje się m.in. wysokiej klasy produkty mleczne, mięsne i cukiernicze. Produkcja artykułów spożywczych po odzyskaniu niepodległości trafia także na rynki krajów zachodnich.

Lata 90. były na Litwie (podobnie jak i w Polsce) okresem wielkiej transformacji systemowej. Przyspieszenie modernizacji procesów społeczno-gospodarczych, zbli-

³ J. Swajdo, *Litwa, Łotwa, Estonia*, Bielsko-Biała 2002, s. 49.

⁴ P. Łossowski, *Litwa*, s. 200.

⁵ J. Swajdo, *Litwa, Łotwa, Estonia*, s. 55.

zenie do struktur europejskich wymaga skutecznego kształtowania i racjonalnego wykorzystania potencjału intelektualnego i naukowego społeczeństwa.

Potrzeba zwiększenia konkurencyjności litewskiej gospodarki w związku z integracją z Unią Europejską jest wyzwaniem zarówno dla wszystkich Litwinów, jak i resortów, szczególnie oświaty, edukacji, pracy i gospodarki.

Istotą polityki oświatowej Litwy jest podejmowanie decyzji dotyczących celu, kierunku, treści i organizacji oświaty oraz wychowania, a także planowania działalności oświatowo-wychowawczej. Działania oświatowe pozostają w szerokich relacjach z innymi systemami społecznymi, m.in. ustrojem społeczno-politycznym państwa, jego systemem ekonomicznym, rozmieszczeniem ludności, strukturą zawodową mieszkańców itp. Uwarunkowania społeczno-gospodarcze z jednej strony określają materialne możliwości budżetu, jakie można przeznaczyć na szkolnictwo, a z drugiej strony tworzą ilościowe i jakościowe zapotrzebowanie na nowe zawody i stanowiska pracy. W roku 2003 produkt krajowy brutto przeznaczony na oświatę wyniósł 6,1%, podczas gdy średnia Unii Europejskiej – 4,9%⁶. Powyższa wielkość wydatku przeznaczona z budżetu państwa na oświatę uzależniona była w dużej mierze od stanu gospodarki. Trudna sytuacja gospodarcza i niezadowalający dochód narodowy ogranicza środki finansowe na szkolnictwo, co utrudnia finansowanie edukacji. W przypadku Litwy także uwarunkowania historyczne, demograficzne, ustrojowe i społeczne miały istotny wpływ na politykę oświatową państwa. Przykładem historycznych uwarunkowań może być gruntowna zamiana z radzieckiego systemu kształcenia na rzecz własnego modelu opartego na realizacji narodowych interesów i aspiracji. Ważne znaczenie miały również uwarunkowania ustrojowe i społeczne, które bezpośrednio wpłynęły na kształt i treści polityki oświatowej.

Jeszcze przed uzyskaniem niepodległości w 1988 r. przeprowadzono wiele pozytywnych zmian w celu doskonalenia poziomu kształcenia na wszystkich szczeblach szkolnictwa. Reforma systemu edukacji w 1991 r. określiła nowe cele i zadania oświaty.

Podstawowym zadaniem prowadzonej reformy szkolnictwa była całkowita rezygnacja z radzieckiego modelu kształcenia na rzecz stworzenia dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków rozwoju w wolnym, demokratycznym społeczeństwie i niepodległym państwie.

W rankingu ONZ, wyrażającym się wskaźnikiem rozwoju społecznego (*Human Development Index 1999*, ONZ) opartym na trzech elementach: przeciętnej długości życia, wykształceniu oraz warunkach materialnych, Litwa – dzięki przede wszystkim powszechności i dostępności do wykształcenia (przedszkolnego, średniego i wyższego) – plasuje się od 1999 r. w grupie 45 państw zaliczanych do najwyższej rozwiniętych⁷. Istnieją jednak na Litwie dość znaczne różnice pomiędzy miastem a wsią w wyposażeniu i stanie technicznym szkół, kwalifikacjach nauczycieli. Efektem nierów-

⁶ *Lietuvos švietimas 2002*, Vilnius 2003, s. 67.

⁷ *Human Development Index*, 1999 ONZ.

nego dostępu do edukacji są na dzień dzisiejszy nierówne szanse życiowe: młodzieży na wsi i mieście, dorosłych bez wykształcenia i z wykształceniem.

W związku z perspektywą wejścia Litwy do Unii Europejskiej zmodyfikowano kierunki i formy kształcenia tak, aby uzyskane kwalifikacje były porównywalne z uzyskiwanymi w krajach Unii, a dyplomy potwierdzające ukończenie określonych studiów mogły być uznawane w innych krajach europejskich.

Dostosowanie kierunków i programów kształcenia do przewidywanych potrzeb społecznej gospodarki rynkowej – modyfikacji całego systemu kształcenia jest jedną z głównych myśli podjętej przez resort edukacji.

Zasadnicze cele i zadania edukacji zmierzają do rozwijania wszechstronnej osobowości, zdolności umysłowych i fizycznych dzieci i młodzieży. Dużą uwagę poświęca się wychowaniu do tradycji narodowych i kulturowych, wynikających z bogatego dziedzictwa przodków. Istotnym zadaniem jest wychowanie w duchu zrozumienia, pokoju, tolerancji, przyjaźni między narodami, grupami narodowymi i religijnymi. W okresie wdrażania reformy od podstaw zmieniono treści kształcenia, przygotowano i wydano nowe programy nauczania, podręczniki, pomoce naukowe, przewodniki dla nauczycieli, wskazówki metodyczne.

Podstawowe zasady prawne, dotyczące funkcjonowania oświaty uchwalane są przez parlament Litwy, a odpowiedzialność za wdrożenie w życie spoczywa na rządzie i Ministerstwie Oświaty i Nauki. Ministerstwo tworzy projekty regulacji prawnych i jest odpowiedzialne za planowanie i rozwój szkolnictwa. Przygotowuje, ustala i wdraża programy szkolne, metody nauczania, określa organizację kształcenia.

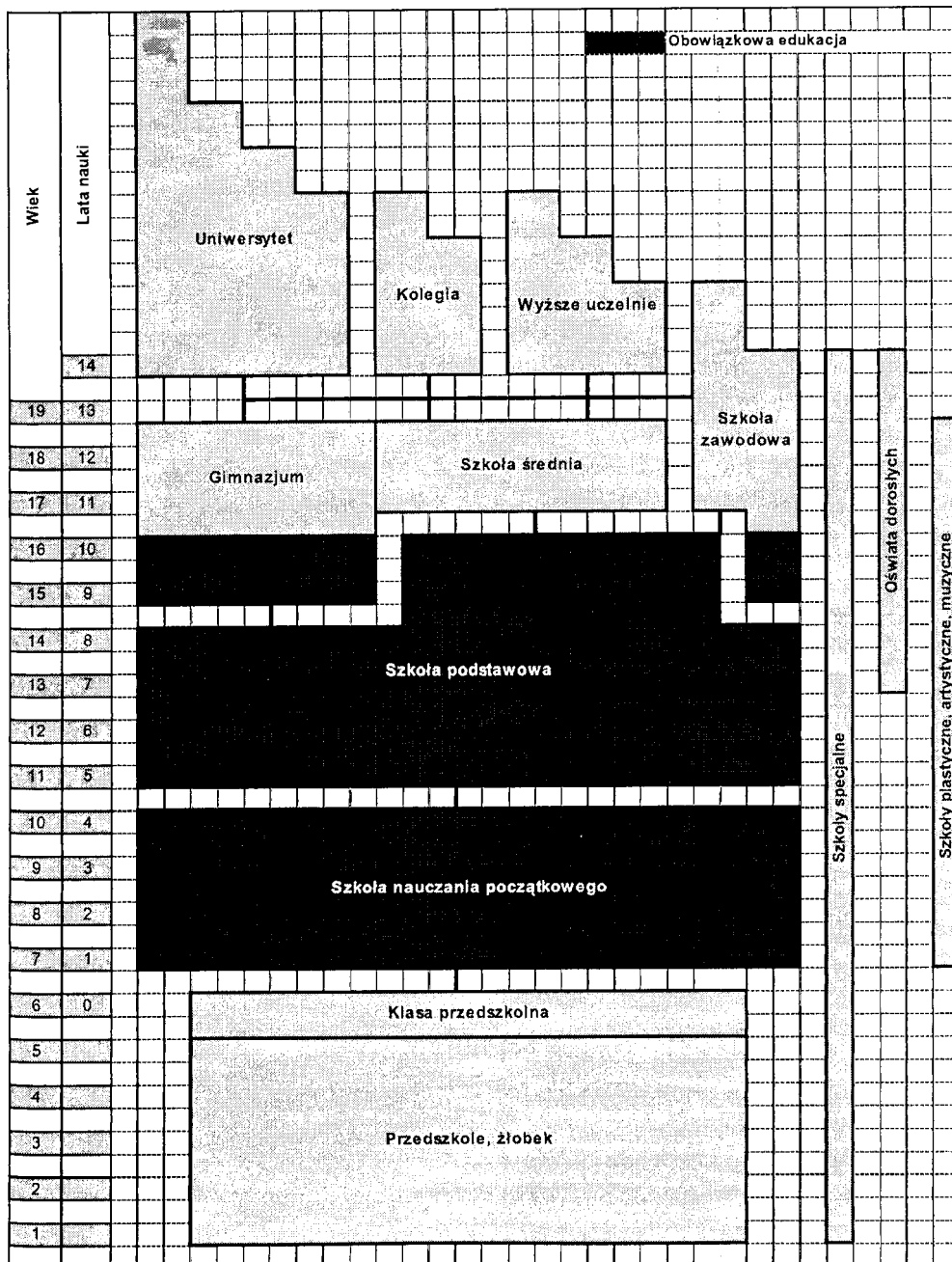
System edukacji Litwy tworzą bezpośrednio ze sobą powiązane i uzupełniające się nawzajem ogniwa: wychowanie przedszkolne, nauczanie początkowe, kształcenie podstawowe i średnie (ogólne i zawodowe) oraz studia wyższe (patrz schemat).

W społeczeństwie litewskim istnieje dość powszechne przekonanie o bardzo istotnym wpływie wychowania przedszkolnego na rozwój fizyczny, psychiczny, moralny i społeczny dziecka. Czynnikiem determinującym realizację celów reformy jest wysokie zaufanie rodziców do działań wychowawczych przedszkola, które sprzyjają wszechstronnemu rozwojowi i wyrównują jednocześnie szanse i dostęp dzieci do edukacji. Popularność wychowania przedszkolnego wynika również z aktywności zawodowej rodziców (aktualnie stopa bezrobocia wynosi ok. 9,5%)⁸, która powoduje konieczność oddania dzieci pod opiekę wychowawców w placówkach wychowania przedszkolnego.

Wychowanie przedszkolne nie jest obowiązkowe, obejmuje dzieci w wieku od 2 do 6 lat. Litwa jako nieliczny kraj umożliwia przyjęcie do placówek wychowawczych – żłobków dzieci jednorocznych. Programowe i organizacyjne funkcjonowanie placówek przedszkolnych podlega Ministerstwu Oświaty i Nauki i władzom lokalno-samorządowym. W roku 2002/2003 udział dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w ogólnej populacji dzieci w wieku 2–6 lat wyniósł 84%, co świadczy o po-

⁸ www.ldb.lt.

System oświaty Litwy

wszeczności przedszkoli i rzadko jest spotykany w krajach Europy wschodniej⁹. Przedszkola pomagają wyrównać dysproporcje w poziomie rozwoju wykształcenia oraz likwidują bariery edukacyjne wynikające z przyczyn społecznych. Ten system sprawdził się w warunkach Litwy i moim zdaniem wart jest upowszechniania w Polsce.

Wykształcenie średnie młodzież uzyskuje ucząc się przez 12 lat w szkołach na trzech poziomach kształcenia:

- szkoła nauczania początkowego (I–IV klasa),
- szkoła podstawowa (V–VIII klasa),
- szkoła średnia (IX–XII klasa),
- gimnazjum (IX–XII lub XI–XII klasa).

Wymienione szkoły mogą funkcjonować jako samodzielne jednostki lub szkoły średnie, które w swojej strukturze mogą łączyć wszystkie trzy etapy edukacyjne.

Ze względu na małą gęstość zaludnienia, sieć szkół nauczania początkowego i podstawowego, jako samodzielnych placówek, na Litwie jest dość gęsta. Najczęściej to są szkoły liczące do 200 uczniów (80%) i w 85% znajdujące się na wsiach – najbliższe miejsca zamieszkania uczniów¹⁰. W efekcie wiele szkół nie ma wystarczającej obsady kadrowej i odpowiednich warunków materialnych niezbędnych do zapewnienia uczniom prawidłowego procesu nauczania. Postępujący proces łączenia niewielkich szkół napotyka sprzeciw ze strony rodziców podobnie jak w Polsce.

Po zakończeniu szkoły podstawowej uczniowie muszą zdać 2 końcowe egzaminy: z języka litewskiego jako państwowego i matematyki, a w szkołach z innym językiem nauczania dodatkowo zdają egzamin z języka ojczystego.

Szkoły średnie w swojej strukturze najczęściej łączą 3 etapy edukacyjne i znajdują się w miastach (62%). W roku szkolnym 2002/2003 w 478 tego typu szkołach uczyło się 57% uczniów¹¹.

Wykształcenie średnie w szkołach ogólnokształcących uzyskuje 73% uczniów a w zawodowych – 27%. Z roku na rok zmniejsza się prestiż szkoły zawodowej. Prawdopodobieństwo, iż absolwent szkoły zawodowej będzie kontynuował naukę w kolegiach i wyższych szkołach, jest 7-krotnie mniejsze i 36-krotnie mniejsze w uniwersytetach niż absolwent szkoły ogólnokształcącej¹².

Dużym uznaniem cieszą się litewskie gimnazja o wysokim poziomie nauczania z tradycjami przedwojennymi. Wybiera je młodzież zamierzająca studiować na uniwersytetach lub w wyższych uczelniach i z tego powodu jest duża konkurencja. Gimnazja do 2010 r. mają stać się podstawową formą szkół średnich. Proces tworzenia gimnazjów rozpoczął się w 1989 r. Po rozszerzeniu ich sieci większa część uczniów, po zakończeniu VIII klas powinna zacząć naukę w gimnazjach. Od roku 2003 gimnazja tworzone są jako samodzielne 4-letnie szkoły (I–IV klasa). Przy gimnazjach mogą być utworzone klasy przygotowawcze (wyrównawcze) lub kursy przygotowawcze dla

⁹ *Lietuvos švietimas 2002*, s. 112.

¹⁰ Tamże, s. 83–84.

¹¹ Tamże, s. 85.

¹² Tamże, s. 21.

słabszej młodzieży na życzenie rodziców. We wsiach mogą być przejściowo utworzone klasy gimnazjalne w szkołach podstawowych.

Treść programu nauczania w I–II klasach gimnazjum pokrywa się z treścią nauczania w IX–X klasach szkoły podstawowej i stwarza młodzieży możliwości osiągnięcia ogólnego wykształcenia. Po zakończeniu nauki uczniowie otrzymują świadectwa ukończenia podstawowego programu. W klasie III rozpoczyna się profilowane nauczanie (klasa XI–XII szkoły średniej), którego celem jest uwzględnienie indywidualnych zapotrzebowań i zainteresowań uczniów. Taki sposób nauczania pozwala uczniom wybrać konkretny kierunek nauki i odpowiednie przedmioty. Z dotychczasowych ocen wynika, że tak zorganizowana szkoła tworzy warunki do bardziej efektywnej nauki. Powyższe zabiegi mają pomóc w wyborze właściwego kierunku studiów na uczelniach. Indywidualna, profilowana szkoła łączy uczniów w stałe grupy na podstawie wybranych przez nich przedmiotów. Każda grupa realizuje konkretny program. Programy różnych klas zakładają różne cele, treści i metody nauczania. Celem tych programów jest kontynuowanie wybranych przedmiotów w następujących kierunkach: humanistycznym, matematyczno-przyrodniczym, technologicznym, społeczno-ekonomicznym. Indywidualny profilowany program konkretnego przedmiotu może być ogólny i rozszerzony. Ogólny kurs daje podstawy przedmiotu, zapewnia ogólny rozwój w danej dziedzinie. Rozszerzony – przewiduje bardziej konkretne treści oraz umiejętności i nawyki samodzielnego uczenia się. Dużo uwagi poświęca się rozwojowi myślenia problemowego. Typowe programy nauczania zatwierdza ministerstwo, natomiast konkretne programy są tworzone przez nauczycieli, prowadzących te przedmioty i zatwierdzane przez dyrekcję gimnazjum.

Profilowane nauczanie składa się z obowiązkowych przedmiotów: język litewski – państwowy, język ojczysty, język obcy i matematyka, a także przedmiotów do wyboru, po jednym z każdej grupy: religia lub etyka, społeczno-historyczne (historia i politologia lub geografia i politologia), nauki przyrodnicze (biologia, fizyka, chemia), nauki artystyczne (sztuka, muzyka, teatr, choreografia), wychowanie fizyczne (ogólny lub konkretny sport). Każdy uczeń ma obowiązek uczyć się nie mniej niż 10 i nie więcej niż 12 przedmiotów.

W roku szkolnym 2002/2003 w 89 gimnazjach (w tym tylko 2 samodzielne jednostki na wsiach) uczyło się 31% uczniów IX–XII klas. Najczęściej były to duże szkoły. W 43% gimnazjów uczy się ponad 900 uczniów¹³.

W roku szkolnym 2001/2002 na Litwie zakończono reformę egzaminów dojrzałości. Wyniki maturalne jednocześnie są podstawą rekrutacji do wyższych szkół i uniwersytetów. Aby otrzymać świadectwo maturalne, należy zdać egzaminy szkolne lub państwowe: obowiązkowo z języka litewskiego jako państwowego oraz z 3 wybranych przedmiotów, w tym z języka ojczystego, np. polskiego. Organizatorem egzaminów dojrzałości jest Państwowe Centrum Egzaminacyjne.

W gimnazjach pracujący nauczyciele muszą legitymować się dyplomami uniwersyteckimi. Jeżeli nauczyciel ukończył studia poza Litwą, musi zdać egzamin z języka

¹³ Tamże, s. 86.

litewskiego II stopnia. Nauczyciel gimnazjalny musi być przygotowany do uczenia 2–3 przedmiotów oraz posługiwać się biegle językiem obcym. Przyjęcie do pracy odbywa się tylko i wyłącznie w drodze konkursu.

Szkolnictwo wyższe na Litwie obejmuje placówki uniwersyteckie i szkoły wyższe zawodowe. W 42 tego typu instytucjach państwowych oraz prywatnych nauka jest bezpłatna tylko dla studentów osiągających najlepsze wyniki w nauce. Studia wyższe trwają od 3 (stopień bakalaura) do 5 lat (magister) i kończą się egzaminem oraz pracą dyplomową.

W wyniku przeprowadzonych reform w szkolnictwie Litwy, wzrosła część społeczeństwa legitymująca się wyższym wykształceniem z 9,7% w 1989 r. do 12,6% w 2003 r.¹⁴ W roku 2002 uczyło się 897,2 tys. uczniów i studentów, co stanowi 26% wszystkich mieszkańców Litwy. Odnotowuje się zmniejszenie części społeczeństwa posiadającego tylko wykształcenie podstawowe. Najbardziej wykształcona grupa społeczeństwa to osoby w wieku 35–44 lat. W tej grupie 55% ma wyższe wykształcenie. Najbardziej wykształconymi są obywatele Litwy pochodzenia żydowskiego, 38,5% posiada wykształcenie wyższe, najniżej – Polacy i Romowie – wyższym wykształceniem legitymuje się tylko 6% obywateli tych narodowości¹⁵.

Aby szkoła była dostępna dla uczniów, duże znaczenie ma wybór języka nauczania. W 15,7% instytucjach przedszkolnych nauka prowadzona jest w językach mniejszości narodowych. W 90,2% szkół nauczanie odbywa się w języku państwowym – litewskim, natomiast nauczanie w językach mniejszości narodowych odbywa się w 201 szkołach (9,8% wszystkich szkół), w tym 3,9% – w języku polskim. W 63 szkołach (3,1%) są klasy z litewskim, rosyjskim i polskim językiem nauczania¹⁶. W XI–XII klasach szkół średnich oraz III–IV klasach gimnazjów z językiem nauczania mniejszości narodowych od 2003/2004 roku szkolnego obowiązują podręczniki wydane na Litwie. Wprowadzono to na podstawie rekomendacji UE. W ten sposób państwo stwarza możliwości młodzieży innych narodowości kontynuowania nauki w szkołach wyższych. Podręczniki w języku polskim są wydawane i na Litwie. Za ostatnie 3 lata wydano 24 tytuły podręczników. W roku 2003 zaproponowano polskim szkołom kolejnych 47 tytułów¹⁷.

Z roku na rok rośnie liczba uczniów korzystających z bezpłatnego wyżywienia w szkołach. W roku szkolnym 2000/2001 korzystało z niego 24%, a w roku 2002/2003 – 29% uczniów. Na śniadanie jednego ucznia przeznaczają się 1 Lt (ok. 1,40 zł), na obiad 2,3 Lt (ok. 3,20 zł)¹⁸.

W roku szkolnym 2002/2003 w odległości ponad 3 km od szkoły mieszkało 85,3 tys. uczniów, 84,3 tys. miało zapewniony dowóz do szkół. Zorganizowany dowóz obejmuje 26% ogółu uczących się. Średnio na dowóz jednego ucznia samorządy przeznaczają 34,4 Lt (ok. 48 zł) na miesiąc¹⁹. Wolą zapewnić dzieciom zorganizowany do-

¹⁴ Tamże, s. 17.

¹⁵ Tamże, s. 171.

¹⁶ Tamże, s. 24.

¹⁷ Dienovidis. www.smm.lt/naujienos

¹⁸ Lietuvos švietimas 2002, s. 23.

¹⁹ Tamże, s. 132.

wóz do lepszych, większych szkół ze stołówkami, salami sportowymi i wyposażonych we współczesne pomoce dydaktyczne.

Uczniowie w szkołach korzystają z podręczników zakupionych ze środków budżetowych oraz samorządowych. Takie rozwiązanie zwalnia uczniów z obowiązku noszenia podręczników z domu do szkoły, co jest wielkim udogodnieniem dla dzieci klas początkujących.

Z powodu niżu demograficznego i zamknięcia małych szkół, ogólna ich liczba zmniejszyła się o 9%. Najczęściej dochodziło do zamykania szkół z litewskim i rosyjskim językami nauczania (odpowiednio 9,3% i 7,6%). Natomiast zwiększyła się liczba szkół z polskim językiem nauczania (8,6%)²⁰. Jeżeli w roku 1988 w szkołach polskich uczyło się 9995 uczniów, czyli około 25% dzieci z polskich rodzin, to w roku 2002/2003 już 21 231, co stanowi ponad 65%. Aktualnie w języku polskim nauczanie odbywa się w 121 szkołach. Średnia liczebność klas w szkole litewskiej – 19,6 uczniów, a w wiejskich szkołach klasy są o wiele mniejsze (12–14 uczniów), co pozwala na indywidualizację nauki.

W ostatnich latach coraz więcej uwagi poświęca się wykształceniu dorosłych: przekwalifikowaniu lub „odświeżaniu” wiedzy. Ten kierunek edukacji może stać się najbardziej rozwojową sferą oświaty litewskiej. W tej chwili spośród obywateli Litwy w wieku 25–60 lat uczy się tylko 4%, gdy średni wskaźnik w UE – 8,4%, a w krajach skandynawskich 18–19%²¹. W tym roku Litwa przewodniczy w programie UNESCO „Oświata dla wszystkich”, który rozpoczął się w 2000 r. w Dakarze na Forum Oświaty. Upowszechnienie tego programu być może zwiększy zainteresowanie dorosłych Litwinów w uzupełnianiu i podnoszeniu kwalifikacji.

W lipcu 2003 r. przyjęto strategiczny plan rozwoju oświaty na Litwie do 2012 r. już jako państwa Unii Europejskiej²². Na najbliższe lata oświata Litwy ma postawione konkretne zadania, od wykonania których zależy miejsce Litwinów w zjednoczonej Europie:

- zagwarantować podstawowe warunki dostępu do edukacji,
- objąć wszystkie dzieci od 3 lat obowiązkowym wychowaniem przedszkolnym,
- doprowadzić do powszechności ukończenia szkoły średniej – minimum 95% młodzieży,
- stworzyć warunki, aby każdy obywatel mógł kontynuować naukę w wyższych uczelniach – minimum 60%,
- stworzyć możliwości pobierania nauki przez całe życie.

Z badań opinii społecznej wynika, że 80% rodziców pozytywnie ocenia zreformowany system oświaty i akceptuje wdrożone państwowe egzaminy maturalne. W roku 2003 społeczeństwo Litwy darzyło największym zaufaniem instytucje oświaty. Świadczy to o tym, iż Litwa podąża we właściwym kierunku.

²⁰ Tamże, s. 92.

²¹ Tamże, s. 22.

²² Valstybines švietimo strategijos 2003–2012 metu nuostatos. Patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. liepos 4 d. nutarimu Nr. IX–1700.